

บทความที่ : 5
Articles:

การศึกษาประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่
เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษา
พื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่

The Issue Study on the Government Policy and
Measures of Alcohol Beverage Control: Study
Case in Area of Nimmanahaeminda, Chiang Mai

[Received Date: March 5, 2020 / Accepted Date: May 24, 2020]

วสันต์ ปวนป่วนวงศ์*

Wasan Pounpunwong*

---

*สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล
สงคราม [Program of Political Sciences, College of Local Management and
Development, Pibulsongkram Rajabhat University]

E-mail: reddevil_small@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอถึงประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรณีศึกษาพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยประกอบไปด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ คือ 1.บริบทของนิมมานเหมินท์และการดำรงอยู่ของพื้นที่เศรษฐกิจ สู่ประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ นิมมานเหมินท์เริ่มต้นจากการเป็นพื้นที่ที่มีร้านค้าซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และถูกทำให้เป็นที่รู้จักโดยสถานประกอบการจำหน่ายแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นำมาสู่การจัดระเบียบและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2.นิมมานเหมินท์ภายใต้นโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ ในระดับปฏิบัติการภาครัฐได้สร้างความยืดหยุ่นให้แก่ผู้ประกอบการ โดยยืดหยุ่นเรื่องเวลาเปิดปิด สำหรับสถานประกอบการที่มีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้จากวิธีการพิจารณาความผิดโดยอ้างอิงเจตนาของผู้ประกอบการเป็นหลัก 3. นิมมานเหมินท์กับการปรับตัวของผู้ประกอบการต่อนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ สถานประกอบการมีการดิ้นรนและปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ภายใต้เงื่อนไขทางกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยใช้กลยุทธ์การยอมจำนนตามกติกาของกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ 4. ประเด็นด้านนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับการปรับตัวโดยใช้กลยุทธ์การรวมตัวในรูปแบบเครือข่ายของผู้ประกอบการในนิมมาน-

เหมินทร์ กล่าวคือ การรวมตัวกันในรูปแบบเครือข่ายดำรงอยู่ได้ไม่นานกล่าวได้ว่ามีเครือข่ายเฉพาะช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือผู้ประกอบการต้องการเรียกร้องประโยชน์บางอย่างจากรัฐเท่านั้น ข้อเสนอแนะในงานวิจัย 1.นโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่และหน่วยงานอย่างจริงจัง 2.ในเชิงนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านการโฆษณาควรมีการตีความให้ชัดเจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3.ควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการตรากฎหมายและนโยบายด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

คำสำคัญ: นโยบายและมาตรการของรัฐ, การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, ถนนนิมมานเหมินทร์

Abstract

This qualitative research's article aims to present an issue of the government policy and measures of alcoholic beverage control: study case in area of Nimmanahaeminda road, Chiang Mai. A research's objective is to study the issue of the government policy and measures of alcoholic beverage control: study case in area of Nimmanahaeminda, Chiang Mai. The results are separated as these topics below; 1. Nimmanahaeminda Context and its area & economy existence leading to an issue of the government policy and measures of alcoholic beverage control; this area is originally surrounding with cultural unique shops, then well-known by many establishments that serves alcoholic beverages. This factor drives Thais and foreigners to visit Nimmanahaeminda area and leads to social organization with government measures of alcoholic beverage control. 2. Nimmanahaeminda area under law policy and measures of alcohol beverage control; The practitioner level's government sector keeps flexible on open hours for establishment with liquor license and mainly considers entrepreneur's intention in case of being found guilty. 3. Entrepreneur adaptation of government policy and measures of alcohol beverage control in Nimmanahaeminda area; the establishment adapts to continue its business under specific law conditions with strategy of following the law to keep profits. 4. Issue of the government policy and measures of alcoholic beverage control with Nimmanahaeminda entrepreneur's network gathering strategy; this

network gathering is tentative only in crisis for specific purpose of benefit requiring from government. Research suggestion: 1. the government policy and measures of alcoholic beverage control should be strictly enforced by related agencies. 2. The policy of alcoholic beverage control by broadcast advertising should indicate and persuade clearly. 3. Local Administrative Organization should be empowered to issue a law and policy of alcoholic beverage control for organizing this area properly.

Key words: The Government Policy and Measures; Alcohol Beverage Control, Nimmanahaeminda Rd.

บทนำ

ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่เป็นย่านศูนย์กลางความเจริญและเป็นถนนเศรษฐกิจสำคัญสายหนึ่งของเชียงใหม่ ด้วยความที่เป็นถนนเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้ผู้คน เรืองราว สิ่งปลูกสร้าง นโยบาย และแนวทางการพัฒนาต่างๆ เข้ามาสู่ถนนนี้ โดยเฉพาะปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่จังหวัดเชียงใหม่ต้องการส่งเสริมให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการศึกษาในระดับภูมิภาคและศูนย์กลางธุรกิจการท่องเที่ยวทางภาคเหนือ (ถนนนิมมานเหมินท์ กว่าจะเป็นวันนี้ และวันหน้า, 2560) ส่งผลให้บริเวณย่านนิมมานเหมินท์มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัย มีการเปิดกิจการร้านค้า ร้านอาหาร สถานบันเทิงจำนวนมาก มีอาคารตึกสูงเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจโรงแรม อพาร์ทเมนต์เพื่อรองรับการเข้ามาใช้บริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่และการมาเยือนของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ ธุรกิจที่ได้รับความนิยมอย่างมากในการต้อนรับนักท่องเที่ยวก็คือ ธุรกิจสถานบันเทิงและร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีพื้นที่ในการบริการนักท่องเที่ยวทั้งในถนนนิมมานเหมินท์และบริเวณใกล้เคียงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในยามราตรี (อนันต์ญา ชันขาว, 2560) จากความสำคัญในด้านเศรษฐกิจของถนนนิมมานเหมินท์ดังกล่าวจึงเสี่ยงไม่ได้ที่จะสร้างความมั่งคั่งให้กับธุรกิจการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มาพร้อมกับการบริการนักท่องเที่ยวจนกระทั่งกลายเป็นสัญญาณของการท่องเที่ยวกลางคืนของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเมื่อได้เดินทางเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่

ในการควบคุมการดื่มและการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในไทยได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 กฎกระทรวง ฉบับที่ 21 (2560) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการแสดงภาพสัญลักษณ์เพื่อประกอบการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์เครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการแสดงผลสัญลักษณ์เพื่อประกอบการ พ.ศ. 2553 ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และระเบียบคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังมีกฎหมายและข้อระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 และ คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่องห้ามการโฆษณาเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ สืบ ณ วันที่ 18 ตุลาคมพ.ศ.2549 เป็นต้น (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.), 2560) จากกฎหมายข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจรัฐในการตรากฎหมายเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งผู้บริโภค ผู้จำหน่าย รวมถึงผู้ประกอบการร้านอาหารสถานบันเทิง ด้วยเหตุนี้ในการออกกฎหมายดังกล่าวของรัฐได้สะท้อนให้เห็นถึงความยั่งยืนของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของรัฐ โดยรัฐต้องการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวผ่านจากการเก็บภาษีจากการเที่ยวภายใต้สถานบันเทิงและร้านอาหารที่มักประกอบไปด้วยธุรกิจของการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเฉพาะย่านเศรษฐกิจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่

จากบริบทข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจในการนำเสนอประเด็นประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อฉายให้เห็นภาพการกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเป็นประโยชน์ต่อองค์กรรัฐในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม เครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และประชาชน ในการดำรงอยู่ร่วมกันภายใต้หลักการพัฒนาเศรษฐกิจและกลไกนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรณีศึกษาพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรายละเอียดประชากรกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองอำเภอเมืองเชียงใหม่	1 คน
- สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่	1 คน
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่	1 คน
- เจ้าหน้าที่พานิชจังหวัดเชียงใหม่	1 คน
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่	1 คน
- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ	1 คน
- สำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์สมาคมภาคเหนือ	1 คน
- สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่เชียงใหม่	1 คน

2. กลุ่มภาคธุรกิจ

ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในการเก็บข้อมูลโดยให้ความสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) และใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ได้แก่

- ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่	1 คน
- เครือข่ายธุรกิจจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	5 คน

- เครือข่ายธุรกิจสถาบันบันเทิง 5 คน
- กลุ่มนายทุนในธุรกิจประเภทการท่องเที่ยว 5 คน
- กลุ่มนายทุนท้องถิ่นในธุรกิจประเภทบริการและคมนาคมขนส่ง 5 คน

ในการที่ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยเริ่มจากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ (Key-Informants) ได้แก่ ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ แล้วหลังจากนั้นก็ให้ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ แนะนำไปยังเครือข่ายธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้มาซึ่งข้อมูลในการสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐกับในพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่

3. ภาคประชาสังคม

ภาคประชาสังคมผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) มีดังนี้

- ศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเหนือบน 1 คน
- ชมรมสร้างเสริมสุขภาพมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1 คน
- เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดเชียงใหม่ (สคส.) 1 คน
- เครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์ เชียงใหม่ 1 คน

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์นำไปสู่ประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรณีศึกษาพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ การเลือกกลุ่มตัวอย่างข้างต้นผู้วิจัยได้พิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้รวมพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผ่านการจัดกลุ่มข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและสอดคล้องกับขอบเขตวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) รวมถึงข้อมูลเพิ่มเติมผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key person) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อที่จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปวิเคราะห์ จากนั้นนำสู่การนำเสนอข้อมูลเชิงการพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นการเขียนอธิบายและให้ความละเอียดของเนื้อหาและสิ่งที่ได้ค้นพบในงานวิจัยนำไปสู่การอภิปรายผลในส่วนสุดท้ายของงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้การเขียนนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจะอ้างอิงบนฐานของวัตถุประสงค์ในการวิจัยของงานชิ้นนี้เป็นสำคัญ

ผลการวิจัย

1. บริบทของนิมมานเหมินท์และการดำรงอยู่ของพื้นที่เศรษฐกิจสู่ประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การสนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ให้กลายเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวระดับประเทศ และยังสนับสนุนให้กลายเป็นศูนย์กลางต่างๆ ของภาคเหนือจากสถานการณ์นี้เองส่งผลให้ธุรกิจท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจากการสนับสนุนของรัฐ ทั้งยังมีการเปิดตัวสายการบินเชียงใหม่-ฮองกง ในปี พ.ศ.2522 ทำให้สนามบินเชียงใหม่กลายเป็นสนามบินนานาชาติและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจจากประเทศจีนที่เดินทางมาทำธุรกิจที่เชียงใหม่ ประกอบกับมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อกระจายความเจริญ เช่น ถนน สะพานและรถโดยสาร เป็นต้นปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมที่อยู่ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของเทศบาลการดูแลพื้นที่ต่างๆ ของเชียงใหม่ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540: น.34)

จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความสะดวกรวดเร็วกว่าการเดินทาง มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก การสนับสนุนจากภาครัฐและการกลายเป็นเมืองของพื้นที่เชียงใหม่ส่งผลให้พื้นที่นิมมานเหมินท์ได้รับความสนใจจากนักธุรกิจในการเข้ามาตั้งถิ่นฐานและการทำธุรกิจอย่างมาก เนื่องจากมีภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ใกล้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีนักศึกษาและประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีกำลังซื้อสูง ส่งผลให้ในเวลาต่อมาพื้นที่นิมมานเหมินท์เป็นจุดใจกลางเชื่อมต่อถนนหลายสายในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น ถนนสุขุมวิทเชียงใหม่-ลำปาง ถนนห้วยแก้ว ถนนสุเทพ และถนนเส้นคันคลองชลประทาน เป็นต้น การมีถนนเชื่อมต่อดังกล่าวส่งผลให้เกิดความสะดวกรวดเร็วของผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านนิมมานเหมินท์ ทำให้พื้นที่นิมมานเหมินท์กลายเป็นพื้นที่เมืองและกลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ในเวลาต่อมา (ปฐวี โชติอนันต์, 2558 : น.95-120.)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของพื้นที่นิมมานเหมินท์เริ่มต้นจากการการเป็นย่านของนักดื่ม เริ่มต้นเมื่อวอร์มอัปคาเฟ่มาเปิดให้บริการ ซึ่งเป็นซอยที่เต็มไปด้วยร้านเหล้าหรือร้านที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีร้านค้าเริ่มเติบโตมากขึ้น มีการปรับปรุงภูมิทัศน์เป็นพลาซ่าขนาดย่อม ส่งผลให้เศรษฐกิจสามารถเดินหน้าไปได้ (สัมภาษณ์สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงใหม่) นอกจากนี้ พื้นที่นิมมานยังได้มีการภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมือง โดยพื้นที่นิมมานถูกออกแบบให้มีการวางผังเมืองแบบตาราง (grid planning) ซึ่งเป็นผลพวงมาจากโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ หรือโครงการบ้านจัดสรรในพื้นที่ ส่งผลให้ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่นิมมานเหมินท์เป็นกายภาพโครงสร้างของเมืองแบบสมัยใหม่ ซึ่งง่ายต่อการจัดพื้นที่ของร้านรวงต่างๆ ลักษณะทางกายภาพเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการเชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายชุมชน และเกิดวัฒนธรรมเล็กๆ ในพื้นที่ (จุฑาภรณ์

พฤษภา, 2562) ประกอบกับการกลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจ ทำให้พื้นที่นิมมานเต็มไป ด้วยร้านค้าต่างๆ ที่พยายามสร้างจุดขายเป็นของตัวเอง ส่งผลให้พื้นที่นิมมานกลายเป็น แลนมาร์กสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นย่านที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชียงใหม่อย่าง ก้าวกระโดด และมีธุรกิจต่างๆ ไหลเวียนเข้ามาเปิดกิจการอย่างไม่ขาดสาย

ปัจจุบันการขับเคลื่อนเศรษฐกิจย่านนิมมานเหมินท์ประกอบด้วยธุรกิจที่ ขับเคลื่อนตลอด 24 ชั่วโมง แลนด์มาร์คของนิมมานฯ ได้แก่ วันนิมมาน Think park และเมญาที่สะท้อนความเป็น little china town ซึ่งมีการไหลของเม็ดเงิน 24 ชั่วโมง และเม็ดเงินดังกล่าวมาจากการค้าขายสินค้าอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีการจำหน่ายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในสัดส่วน 70:30 กล่าวคือ มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 30 ของมูลค่าทางเศรษฐกิจในนิมมาน และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอีกร้อยละ 70 มาจาก การขายสินค้าประเภทอื่นๆ เช่น ของฝาก หมอนยางพารา สินค้าอาหาร การจัด เทศกาล งาน NAP เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การวัดมูลค่าดังกล่าวเป็นการใช้เกณฑ์ด้าน เวลาเป็นตัวกำหนด นั่นคือ วัดจากเวลาเปิดปิดร้านหรือสถานประกอบการที่มีอยู่ใน พื้นที่นิมมานเหมินท์ เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสถานประกอบการจัด จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเริ่มต้นจำหน่ายตั้งแต่ช่วงเวลา 18.00 – 00.00 น. เท่านั้น แต่ร้านค้า ร้านกาแฟ และร้านของฝากมีการเปิด ปิด ร้านในเวลาโดยเฉลี่ย 7.00 – 00.00 น. ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมร้านสะดวกซื้อที่เปิด 24 ชั่วโมง ประกอบกับ ปริมาณร้านค้าในรูปแบบดังกล่าวมีมากกว่าสถานประกอบการจัดจำหน่ายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ จึงกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจในพื้นที่นิมมานเหมินท์ถูกขับเคลื่อนตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง พื้นที่นิมมานฯ จึงเป็นแลนมาร์กสำคัญสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัด เชียงใหม่ (สัมภาษณ์สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงใหม่)

อย่างไรก็ตาม แม้จะกล่าวว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่นิมมานฯ มา จากธุรกิจอื่นๆ นอกเหนือจากการจัดจำหน่ายสถานประกอบการจำหน่ายแอลกอฮอล์

แต่ภาพสะท้อนที่ชี้ให้เห็นว่าธุรกิจการจำหน่ายแอลกอฮอล์สามารถสร้างมูลค่าให้ผู้ประกอบการจำนวนมากในพื้นที่นิมมาน คือความต้องการของผู้ประกอบการในการเปิดสถานประกอบการจำหน่ายแอลกอฮอล์ จากการเก็บข้อมูลพบว่า ในพื้นที่นิมมานเหมินท์ เป็นพื้นที่ที่มีการลักลอบจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ่อยครั้ง กล่าวคือ มีร้านค้าที่เปิดเป็นร้านอาหารจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยไม่ขออนุญาตกับกรมสรรพสามิต เช่น การเปิดเป็นร้านหม่าล่า ร้านอาหารทะเล เป็นต้น ซึ่งผิดพระราชบัญญัติ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ ยังมีร้านที่ลักลอบเปิดในรูปแบบผับ บาร์ โดยไม่ขออนุญาต ทั้งนี้ กรมสรรพสามิต (สัมภาษณ์สำนักงานสรรพสามิต จังหวัดเชียงใหม่) ได้ให้ข้อมูลว่าสถิติสูงที่สุดในการสั่งปิดร้านค้าที่ลักลอบจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือคืนละ 14 ร้านค้า ซึ่งถือเป็นสถิติที่ค่อนข้างสูง

สรุป พัฒนาการด้านเศรษฐกิจของพื้นที่นิมมานเหมินท์ เริ่มต้นจากการเป็นพื้นที่ที่มีร้านค้าซึ่งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และถูกทำให้เป็นที่รู้จักโดยสถานประกอบการจำหน่ายแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นที่ดึงดูดของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้พื้นที่นิมมานเหมินท์เป็นพื้นที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ และกลายเป็นแลนมาร์กสำคัญของนักท่องเที่ยว จนในปัจจุบันพื้นที่นิมมานกลายเป็นพื้นที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชียงใหม่ตลอด 24 ชั่วโมง ด้วยเหตุนี้สภาพการของบริบทข้างต้นเมื่อนิมมานเหมินท์กลายเป็นย่านสถานบันเทิงมีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงนำมาซึ่งประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผู้วิจัยได้อธิบายบนฐานคิดว่าด้วยตัวแสดงที่รัฐอาศัยกลไกอำนาจในการควบคุมการซื้อและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับปรากฏการณ์การกระตุ้นเศรษฐกิจดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านสถานบันเทิงและร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ ฉะนั้นงานผลของงานวิจัยฉบับนี้ก็จะเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งของประเด็นเรื่องนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่นิมมานเหมินท์โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวดำรงอยู่ร่วมกันภายใต้การต่อรองประนีประนอมระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการโดยมุ่งสู่การสร้าง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจผ่านเม็ดเงินการดึงดูดนักท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันก็มีการใช้กลไกอำนาจรัฐผ่านนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ดังกล่าว

2. นิมมานเหมินท์ภายใต้นโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

อันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าปัจจุบันการดำเนินการด้านการควบคุมการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยใช้กฎหมายร่วมกันสองฉบับ นั่นคือ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ภายใต้สังกัดกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบพระราชบัญญัตินี้ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 เรื่องมาตรการในควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานประกอบการ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีสภาพบังคับพื้นที่ของประเทศไทยอย่างสมอหน้าเท่าเทียมกันตามหลักการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้แล้วหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะมีกฎหมายเฉพาะของตนเองประกอบด้วย เช่น กรมสรรพสามิตจะดำเนินการควบคุมสถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกฎหมายสองฉบับข้างต้น และมีกฎหมายเฉพาะที่ดำเนินการเรื่องการขออนุญาต และการเก็บภาษีเพิ่มเติม เป็นต้น

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีใจความสำคัญเกี่ยวกับการควบคุมการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ มีนัยยะถึงการไม่ส่งเสริมการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การห้ามการสื่อสารการตลาดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง การห้ามโฆษณา ประชาสัมพันธ์การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานประกอบการ หรือเผยแพร่การส่งเสริมการขายแสดง

สินค้า หรือจัดสนับสนุนให้มีกิจกรรมพิเศษและมีการตลาดแบบตรง เป็นต้น ด้านการควบคุมตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ได้กำหนดการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไว้ทั้งหมด 5 ด้าน (พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 หมวด 4)

หมวด 4 การควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย 5 มาตราที่เกี่ยวข้องกับสถานประกอบการจัดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ดังแผนภาพซึ่งสามารถขยายความได้ดังต่อไปนี้

การควบคุมด้านสถานที่ มาตรา 27 ห้ามขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณที่รัฐกำหนดไว้ ได้แก่ วัดหรือสถานที่ปฏิบัติพิธีทางศาสนา หอพัก สถานศึกษา สถานบริการน้ำมัน สถานที่ราชการ สวนสาธารณะที่ทางราชการจัดไว้สำหรับบริการประชาชน และสถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดไว้

การควบคุมด้านเวลา ตามมาตรา 28 กำหนดให้มีการห้ามจัดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในวัน หรือเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ประกาศดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไขหรือข้อยกเว้นใดๆ เท่าที่จำเป็นไว้ด้วยก็ได้ และบทบัญญัติวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับการขายของผู้ผลิตนำเจ้าหรือตัวแทนของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าไปยังผู้ขายซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

การควบคุมกลุ่มผู้บริโภค ตามมาตรา 29 ห้ามมิให้มีการจดหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนไม่สามารถครองสติได้

การควบคุมรูปแบบการจัดจำหน่าย ตามมาตรา 30 ระบุให้ไม่อนุญาตจัดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในรูปแบบ ดังนี้ ขายโดยใช้เครื่องขายอัตโนมัติ ขายโดยการเร่ขาย การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย การให้หรือเสนอสิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการ การชิงโชค การชิงรางวัล หรือสิทธิ

ประโยชน์ที่เป็นการตอบแทนผู้ซื้อเครื่องตีแอลกอฮอล์ และแจ็กเก็ตหรือแลกเปลี่ยนเครื่องตีแอลกอฮอล์กับสินค้าอื่นเพื่อเป็นการจูงใจสาธารณะชนบริโภคเครื่องตีแอลกอฮอล์

การควบคุมการโฆษณา ตามมาตรา 32 ว่าด้วยการห้ามไม่ให้สถานประกอบการหรือผู้ใดทำการโฆษณาเครื่องตีแอลกอฮอล์ หรือแสดงชื่อ หรือเครื่องหมายของเครื่องตีแอลกอฮอล์ในแง่การอวดอ้างสรรพคุณ ชักจูงทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ผู้อื่น รวมถึงห้ามประชาสัมพันธ์ใดๆ โดยผู้ผลิตเครื่องตีแอลกอฮอล์ทุกประเภท

จากการออกกฎหมายในการควบคุมดังกล่าวส่งผลให้เกิดการบังคับใช้ในหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีประกาศจากคณะรักษาความสงบ ฉบับที่ 22/2558 ร่วมด้วย ทำให้กฎหมายในการควบคุมครอบคลุมและเข้มงวดมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการประกาศพื้นที่บางพื้นที่ให้เป็นโซนนิ่ง (Zoning) ซึ่งมีการปฏิบัติที่เข้มงวด

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 22/2558 มีใจความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับการเพิ่มโทษให้แก่สถานประกอบการที่กระทำความผิดคำสั่ง โดยระบุห้ามไม่ให้ผู้ประกอบการสถานประกอบการหรือสถานประกอบการใดเปิดพื้นที่ให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานประกอบการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ยินยอมหรือปล่อยปะละเลยให้ผู้มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์เข้าไปใช้บริการ

(2) ขายเครื่องตีแอลกอฮอล์แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี

(3) เปิดทำการเกินกว่าเวลาที่กฎหมายกำหนด

(4) ขายเครื่องตีแอลกอฮอล์เกินกว่ากำหนดตามที่มีกฎหมายบัญญัติ

(5) ยินยอม หรือปล่อยปะละเลยให้มีการพกอาวุธ วัตถุระเบิด หรือยาเสพติดเข้าไปในสถานประกอบการของตน

กรณีที่สถานประกอบการกระทำผิดตามข้อใดข้อหนึ่งหรือวรรคใดวรรคหนึ่ง ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่รัฐสามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบการได้ หรือ มีอำนาจในการสั่งปิดและห้ามไม่ให้มีการเปิดสถานประกอบการดังกล่าวได้ใน ระยะเวลา 5 ปี หากสถานประกอบการดังกล่าวอยู่ระหว่างการขอต่อใบอนุญาตหรือขอ ใบอนุญาต ผู้มีอำนาจมีสิทธิสั่งไม่ให้มีการต่อใบอนุญาต และห้ามออกใบอนุญาต ดังกล่าวเป็นเวลา 5 ปี นอกจากนี้ ตามคำสั่งดังกล่าวยังมีการประกาศให้สถานบริการ หรือสถานประกอบการที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานประกอบการที่อยู่ใกล้กับหอพัก หรือสถานศึกษา สามารถถูกเพิกถอนใบอนุญาตได้จากผู้มีอำนาจ และห้ามไม่ให้มีการ เปิดสถานประกอบการนั้นๆ อีก ทั้งนี้สถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดจำหน่าย สุรายังเกี่ยวข้องกับกฎหมายเฉพาะของกรมสรรพสามิตอีกด้วย

ในกรณีพื้นที่ใกล้สถานศึกษาและหอพักห้ามไม่ให้มีการขายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ หากมีการฝ่าฝืน พนักงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องสามารถสั่งปิดสถาน ประกอบการดังกล่าวได้ ในกรณีที่สถานบริการหรือสถานประกอบการใดที่ให้บริการใน ลักษณะที่คล้ายกับสถานประกอบการซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ห้ามมิให้ มีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ดังกล่าวด้วย หากผู้ใดฝ่าฝืน ผู้มีอำนาจตาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องสั่งเพิกถอนในใบอนุญาตหรือสั่งปิดสถานประกอบการ และห้าม ไม่ให้มีการเปิดสถานบริการหรือสถานประกอบการในสถานที่ดังกล่าวได้อีก * ทั้งนี้ การ สั่งเพิกถอน หรือการสั่งปิดสถานประกอบการหรือสถานบริการที่ได้รับอนุญาตขายสุรา ให้ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา และให้เจ้าพนักงานสรรพสามิตเพิกถอน ใบอนุญาตขายสุราด้วย หากเป็นสถานบริการหรือสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงสถานศึกษา ให้เพิกถอนใบอนุญาตขายสุรา และห้ามมิให้ออกใบอนุญาตขาย สุราอีก นอกจากนี้ ในกรณีที่สถานประกอบการหรือสถานบริการสร้างความเดือดร้อน

---

* คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 22/2558

ราคาขายทางเสียงให้แก่ผู้อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ให้เจ้าพนักงานสาธารณสุขตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองสามารถสั่งให้มีการปรับปรุงแก้ไขเหตุแห่งการเดือดร้อนรำคาญทางเสียงนั้นให้แล้วเสร็จในเวลาสามสิบวัน หากครบระยะกำหนดแล้วยังไม่ได้รับการแก้ไข เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือสามารถสั่งปิดสถานบริการนั้นๆ ได้

นอกจากกฎหมายที่สองฉบับข้างต้นที่ถูกนำมาใช้ในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ละหน่วยงานยังมีกฎหมายเฉพาะของตนเองในการบังคับใช้ในมิติต่างๆ ของการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการลงพื้นที่พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นหน่วยงานสำคัญ ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด กรมสรรพสามิต กรมการปกครอง และสถานพินิจ ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีหน้าที่และเป้าหมายในการควบคุมที่แตกต่างกัน เช่น สาธารณสุขจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับการควบคุมการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นับตั้งแต่การควบคุมด้านสถานที่ เวลา และรูปแบบการจัดจำหน่าย และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2560 ที่มีใจความสำคัญเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีสถานประกอบการที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการดำเนินงานเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตสำหรับสถานประกอบการที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี การออกใบอนุญาตสถานประกอบการ และการเพิกถอนใบอนุญาตสถานประกอบการ โดยอัตราการจัดเก็บภาษีอยู่ที่ร้อยละสิบของรายได้ในการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานประกอบการ ในด้านการจดทะเบียนสรรพสามิตเพื่อขอรับใบอนุญาตในการเปิดสถานประกอบการเพื่อจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จำเป็นต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎกระทรวงของสรรพสามิตกำหนด* ประกอบด้วยใบอนุญาต 2 ประเภท ได้แก่

(1) ใบอนุญาตการขายสุราประเภทที่ 1 คือสถานประกอบการขายสุราตั้งอยู่ในสถานที่ที่ไม่ถูกจัดว่าเป็นพื้นที่ห้ามโดยรัฐ หรือไม่อยู่ใกล้กับสถานศึกษา

(2) ใบอนุญาตการขายสุราประเภทที่ 2 คือสถานประกอบการขายสุราที่ตั้งอยู่ในสถานที่ที่ถูกจำกัดโดยรัฐ ได้แก่ ใกล้สถานศึกษา ใกล้สถานที่ทางศาสนา สถานประกอบการที่ถูกพักใช้ใบอนุญาต เหล่านี้ล้วนเป็นสถานที่ต้องห้ามในการจัดจำหน่ายสุรา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายจะได้ระบุไว้ชัดเจน หากแต่ในทางปฏิบัติได้มีการยืดหยุ่นในแง่สถานที่ตั้งสถานประกอบการ ดังจะได้กล่าวในส่วนต่อไป

กล่าวโดยสรุป การควบคุมการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถสรุปได้ 3 มาตรการหลัก อันเป็นมาตรการที่ผู้ประกอบการจำเป็นต้องนำไปปรับใช้อย่างเคร่งครัด ได้แก่

(1) มาตรการด้านการจำกัดการขาย ประกอบด้วย การจำกัดการขายด้านสถานที่ และเวลา กล่าวคือ มีการกำหนดสถานที่ต้องห้ามในการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ชัดเจน และมีการจำกัดการขายในระยะเวลาที่ชัดเจน นั่นคือ ห้ามขายเกินเวลา 00.00 น. และห้ามขายในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา รวมถึงห้ามขายให้แก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และคนที่มีอาการมึนเมาจนไม่สามารถครองสติได้

(2) มาตรการห้ามโฆษณา มีใจความสำคัญ คือการห้ามโฆษณาเพื่อเป็นการชักจูง หรือส่งเสริมให้ผู้อื่นบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผ่านการแสดงตราสัญลักษณ์

---

*กฎกระทรวงการอนุญาตขายสุรา พ.ศ.2560

แสดงชื่อ หรือเครื่องหมายของเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ รวมถึงห้ามมิโปรโมชันสำหรับเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์

จากสาระสำคัญข้างต้นในเรื่องของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ คำถามที่ตามมาในบทความฉบับนี้ คือ แล้วพื้นที่นิมมานเหมินทร์แตกต่างจากการอยู่ภายใต้นโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์อย่างไร จากผลการวิจัยผู้เขียนขอเสนอสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติการของภาครัฐด้านการควบคุม

ผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในงานวิจัย พบว่า หน่วยงานภาครัฐมีปฏิบัติการในการควบคุมการจัดจำหน่ายเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ โดยอ้างอิงจากพระราชบัญญัติการควบคุมเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 เป็นหลัก ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่การดำเนินการเพื่อปฏิบัติการเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 หน่วยงาน ได้แก่ กรมสรรพสามิต กระทรวงสาธารณสุข ตำรวจ กรมการปกครอง และสถานพินิจจังหวัดเชียงใหม่ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะยึดหลักการปฏิบัติงานและการควบคุมโดยยึดคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ 22/2558 และ พระราชบัญญัติเฉพาะของแต่ละหน่วยงานร่วมกับพระราชบัญญัติควบคุมแอลกอฮอล์ 2551 ทั้งนี้รูปแบบปฏิบัติการของภาครัฐเพื่อการควบคุมโดยดำเนินการดังต่อไปนี้

การตรวจตรา

ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่รัฐให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือการยึดถือและปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีกฎหมายของตนเองอย่างละ 1 ฉบับเป็นอย่างน้อย (สัมภาษณ์สำนักงานสรรพสามิต จังหวัดเชียงใหม่) ควบคู่กับการปฏิบัติตามคำสั่ง คสช. ซึ่งเน้นไปในประเด็นการควบคุมอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังกล่าวได้มีการปฏิบัติงานร่วมกันโดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นแนวหน้าในการออกตรวจ กล่าวคือ บนถนนนิมมานเหมินท์ประกอบด้วยสถานประกอบการ 2 ประเภท หลัก ได้แก่ **สถานประกอบการรูปแบบพับ** ที่มีระบบปิด เช่น วอร์มอัพ คาเฟ่ อินฟินิตี้คลับ เป็นต้น และ**ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรูปแบบร้านนั่งชิลล์** เช่น ตั้งหวังเจิง เบียร์แล็ป และ Living Machine เป็นต้น สถานประกอบการทั้งสองรูปแบบจำเป็นต้องมีการขอใบอนุญาตเพื่อการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้น เจ้าหน้าที่รัฐจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 6 หน่วยงานจะทำการลงตรวจสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยแบ่งออกเป็นการตรวจ 2 ระดับ ดังนี้

- ระดับที่หนึ่ง ใช้สายตรวจลงตรวจก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อค้นหาว่ามีการกระทำผิดกฎหมายหรือไม่ เช่น เปิด-ปิด ไม่ตรงตามกฎหมายกำหนดโดยเจตนา อนุญาตให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปีเข้าใช้บริการ หรือมียาเสพติดในสถานประกอบการโดยเจตนา เป็นต้น

- ระดับที่สอง ลงตรวจตรวจร่วมกันทั้ง 6 หน่วยงาน เพื่อตรวจสอบว่าไม่มีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น

การดำเนินคดีหรือลงโทษ

ในด้านการดำเนินคดีหากพบกรณีและผู้ประกอบการหรือสถานประกอบการทำผิด ตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการด้านคดีความ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หากพบว่าร้านมีการเปิด-ปิดไม่เป็นไปตามเวลาที่กฎหมายกำหนด มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินเวลา ตำรวจจะประสานงานไปยังสำนักงานสรรพสามิตจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อดำเนินการเรื่องการเพิกถอนใบอนุญาต หรือในกรณีที่พบว่าร้านอาหารเปิดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วไม่ทำการขออนุญาตขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งเรื่องให้สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้ดำเนินการ เป็นต้น

2. ปฏิบัติการของภาครัฐด้านส่งเสริม

ด้านการส่งเสริมเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ เมื่อพิจารณาตามกฎหมายและนโยบายจากรัฐระดับชาติจะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานภาครัฐไม่มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมให้ประชาชนตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ หากจะกล่าวอย่างถึงที่สุด คือ การส่งเสริมให้มีการบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ถือเป็นเรื่องผิดสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐจึงไม่ใช้การสนับสนุนโดยตรงไปตรงมา แต่เป็นการให้พื้นที่หรือใช้ความยืดหยุ่นเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้ในพื้นที่นิมมานเหมินท์

จากการเก็บข้อมูลพบว่า พื้นที่นิมมานเหมินท์ เป็นพื้นที่เติบโตมาจากสถานประกอบการที่เกี่ยวกับการขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ โดยเริ่มเป็นพื้นที่ที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเมื่อวอร์มอัพ คาเฟ่มาเปิด จากนั้นก็มีสถานประกอบการมาเปิดตามส่งผลให้นิมมานเหมินท์สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ อย่างไรก็ตาม หลังจากมีประกาศจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ 22/2558 ซึ่งประกาศให้จัดพื้นที่ใกล้สถานศึกษาเป็นพื้นที่ห้ามในการเปิดกิจการที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ทั้งร้านเหล้า ผับ บาร์ และสถานบันเทิง พร้อมกับเพิ่มโทษสำหรับผู้กระทำผิด จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความตระหนักในหมู่ผู้ประกอบการสถานบันเทิงในย่านต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ อย่างไรก็ตาม นิมมานเหมินท์ จะเป็นพื้นที่เข้าข่ายตามคำสั่ง คสช. ฉบับที่ 22/2558 แต่ก็ได้รับการยืดหยุ่นโดยผู้ประกอบการที่เปิดสถานประกอบการก่อนที่จะมีประกาศดังกล่าวสามารถเปิดร้านต่อไปภายใต้เงื่อนไขที่ต้องได้รับใบอนุญาตสถานประกอบการจากสำนักงานสรรพสามิตจังหวัดเชียงใหม่ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่อนุญาตให้ผู้ประกอบการรายใหม่เข้าเปิดสถานประกอบการในพื้นที่ดังกล่าว การยืดหยุ่นนี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการรายเก่า หรือผู้ประกอบการที่เปิดสถานประกอบการก่อนมีการประกาศคำสั่ง คสช. ฉบับที่ 22/2558

ไม่มีคู่แข่งทางธุรกิจเพิ่มเติม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การประกาศจัดพื้นที่ห้ามการเปิดสถานประกอบการของรัฐเป็นช่องทางที่เอื้อให้เกิดการกีดกันทุนรายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเอื้อให้เกิดการสะสมทุนของผู้ประกอบการรายเก่าหรือกลุ่มทุนรายเก่าในพื้นที่ดังกล่าว

นอกจากนี้ รัฐยังได้ส่งเสริมด้านสาธารณูปโภคให้แก่ผู้ประกอบการในพื้นที่นิคมานheimันท์ อันเนื่องจากเป็นพื้นที่สร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นที่ตั้งของกลุ่มทุนรายใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น สถานประกอบการในพื้นที่นิคมานรวมถึงร้านเหล้า ผับ บาร์ และร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้จัดอบรมแก่ผู้ประกอบการสถานบันเทิงและร้านค้าที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังเช่น ในกรณีที่มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 สำนักงานสรรพสามิตจังหวัดเชียงใหม่ได้ส่งจดหมายเชิญผู้ประกอบการสถานบันเทิงเข้าร่วมอบรมเพื่อรับทราบข้อตกลงร่วมกัน ประกอบกับการหาทางออกร่วมกันในบางปัญหาที่ผู้ประกอบการต้องเผชิญ เป็นต้น จากกรณีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัว และได้มีการต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น การต่อรองเรื่องเวลาเปิด ปิด สถานประกอบการ เป็นต้น

กล่าวได้ว่า “ในระดับปฏิบัติการภาครัฐได้สร้างความยืดหยุ่นให้แก่ผู้ประกอบการ โดยยืดหยุ่นเรื่องเวลาเปิดปิด สำหรับสถานประกอบการที่มีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ จากวิธีการพิจารณาความผิดโดยอ้างอิงเจตนาของผู้ประกอบการเป็นหลักทำให้มีช่องว่างที่เอื้อให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจได้ ผลจากความยืดหยุ่นดังกล่าวเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจทางอ้อม ซึ่งส่งผลดีต่อสถานประกอบการและผู้ประกอบการ”

กล่าวโดยสรุป ปฏิบัติการของรัฐต่อสถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ย่านนิมมานเหมินท์เป็นปฏิบัติการในรูปแบบลำดับชั้นบนลงล่าง (Top-down) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำเอานโยบายและกฎหมายมาใช้ในพื้นที่ทั้งในเชิงการควบคุมและการสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ในด้านการปฏิบัติจริงภายใต้กระบวนการดังกล่าว รัฐท้องถิ่นยังต้องเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการปรับใช้นโยบายและกฎหมาย

3. นิมมานเหมินท์กับการปรับตัวของผู้ประกอบการตอนนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากการบังคับใช้ พระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวตามกฎหมาย อันเนื่องจากโทษทางกฎหมายที่เพิ่มสูงขึ้นและโทษทางกฎหมายดังกล่าวส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การถูกยึดใบอนุญาตสถานประกอบการ โทษปรับที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปรับตัวของผู้ประกอบการประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ การปรับตัวตามกฎหมายและการปรับตัวโดยใช้เครือข่าย

การปรับตัวตามกฎหมาย

การปรับตัวตามกฎหมายเป็นวิธีการปรับตัวโดยผู้ประกอบการมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐและตัวกฎหมายโดยตรง กล่าวคือ ในช่วงแรกของการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ส่งผลให้ผู้ประกอบการร้านได้รับผลกระทบจากการเก็บข้อมูลพบว่า “การปรับตัวของสถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่หนึ่ง สถานประกอบการที่เน้นขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ผับ บาร์ หรือร้านเหล้า และรูปแบบที่สอง คือสถานประกอบการที่เปิดในรูปแบบร้านอาหารและจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย” ทั้งนี้ ผลกระทบแบ่งออกเป็นสองประเด็นคือ “ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเวลา

จำหน่ายแอลกอฮอล์ และผลกระทบจากการห้ามโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือการจัดทำ
โปรโมชั่นขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”

การปรับตัวตามกฎหมายของสถานประกอบการรูปแบบที่เน้นขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากการเก็บข้อมูลพบว่าระยะแรกของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับ
ดังกล่าวส่งผลให้ลูกค้าและสถานประกอบการได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง
เวลาจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด ก่อนการบังคับใช้ พระราชบัญญัติ ฉบับนี้
ผู้ประกอบการสามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้จนถึงเวลา 02.00 น. ซึ่งมีระยะเวลา
ในการขายที่ยาวกว่าปัจจุบัน ประกอบกับช่วงเวลาที่ลูกค้าเข้ามาใช้บริการสถาน
ประกอบการจะเป็นเวลานับตั้งแต่ 20.00-02.00 น. และลูกค้ามักจะนั่งที่ร้านยาว
ถึง 6 โมงเช้า สอดคล้องกับข้อมูลจากนักดื่มย่านนิมมานเหมินท์ที่ให้ข้อมูลว่า ช่วง 10
ปีก่อนหน้านี้ นักดื่มทั้งหลายจะเริ่มเข้าร้านเหล้าช่วงดึก หรือมากกว่า 20.00 น. เป็นต้น
ไป และจะกลับบ้านช่วง 03.00 น.- 06.00 น. โดยประมาณ แต่หลังจากการประกาศใช้
พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปิดสถานประกอบการใน
ช่วงเวลา 00.00 น. ซึ่งเร็วขึ้นกว่าปกติ ส่งผลให้รายได้ในช่วงแรกลดลง ประกอบกับ
ลูกค้าไม่ทราบกติกาในกฎหมายใหม่ทุกคน ทำให้มีลูกค้าหลายยังคงเข้าใจว่าสถาน
ประกอบการปิดเวลา 02.00 น.เหมือนเดิม (สัมภาษณ์สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา
จังหวัดเชียงใหม่)

จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสถานประกอบการในด้านผล
ประกอบการที่ลดลงหรือมีรายได้ที่ลดลง ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวภายใต้เงื่อนไข
ทางกฎหมายดังกล่าว สถานประกอบการหลายที่ใช้วิธีการแจ้งลูกค้าในระยะแรกเรื่อง
เวลาเปิดปิดร้าน เพื่อให้ลูกค้าได้มีการปรับเวลาใช้บริการ เช่น แจ้งด้วยวิธีการปิด
ประกาศเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ เมื่อหมดเวลาจำหน่ายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ ทางร้านจะเรียกเก็บเงินลูกค้า แจกข้าวต้ม และปิดไฟเพื่อเป็นสัญญาณให้ลูกค้ารับทราบทั้งหมดเวลาจำหน่ายแอลกอฮอล์และต้องปิดร้านแล้ว เป็นต้น จากการปรับตัวดังกล่าวส่งผลให้ลูกค้าและผู้ประกอบการสามารถปรับพฤติกรรมทางธุรกิจและการใช้บริการสถานบันเทิงได้ และทำให้รายได้ของสถานประกอบการกลับมาสูงเหมือนเดิม ทั้งนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 5 ปี ในการปรับตัว นอกจากนี้ ผู้ประกอบการต้องปรับตัวให้สถานประกอบการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ในหลากหลายวิธีการ ในกรณีสถานประกอบการที่มีใบอนุญาต จะคืนเงินโดยการจัดโปรโมชั่นต่างๆ เช่น การลดต้นทุนของร้าน โดยการหาดีลเลอร์จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ราคาส่งที่ถูกลง หรือมีการแถม โดยซื้อเบียร์จำนวน 100 ลัง แถมฟรี 10 ลัง ซึ่งจำนวนเบียร์ 10 ที่แถมมาจะกลายเป็นกำไรเพิ่มเติม การมีพริตตี้หรือสาวเชียร์เบียร์ เป็นต้น นอกจากนี้ กรณีร้านขนาดใหญ่ เช่น วอร์มอัฒคาเฟ่ จะมีการสร้างจุดขายเพื่อเรียกลูกค้า เช่น การจัดงานเทศกาล การจัดคอนเสิร์ตของศิลปินชื่อดัง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การปรับตัวของผู้ประกอบการในพื้นที่นิคมมานheimันท์ เป็นการปรับตัวภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายและเป็นการคืนเงินเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ในกรณีสถานประกอบการที่ถูกปิดตัวลงเพราะไม่มีใบอนุญาตหรือถูกยึดใบอนุญาต หากเปิดสถานประกอบการใหม่จะเปลี่ยนรูปแบบของร้าน เช่น เปลี่ยนจากรูปแบบผับ บาร์ เป็นร้านอาหาร หรือร้านหมูกระทะที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย เนื่องจากเมื่อถูกยึดใบอนุญาตแล้วจะไม่สามารถเปิดสถานประกอบการแบบเดิมได้อีกอย่างน้อย 5 ปี เป็นต้น

นอกจากการปรับตัวด้านเวลา ผู้ประกอบการต้องปรับตัวด้านการตลาดใหม่เนื่องจาก พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวห้ามไม่ให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถทำการตลาดแบบเดิมได้ เช่น การใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือแสดงตราสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือวิธีการขึ้นป้ายเพื่อเชิญชวนหน้าร้าน เป็นต้น การตลาดแบบใหม่จึงเป็นไปในรูปแบบการไม่แสดงตราสินค้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่

ขึ้นป้ายเชิญชวนด้วยการจ้างศิลปินมาแสดงที่ร้านแทน การจัดกิจกรรมตามเทศกาลต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในประเด็นการบังคับห้ามโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นประเด็นที่ผู้ประกอบการเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยน เนื่องจากทางร้านต้องการทำการตลาดที่สามารถเชิญชวนลูกค้ามาใช้บริการในสถานประกอบการ เพื่อรายได้หรือผลประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้น

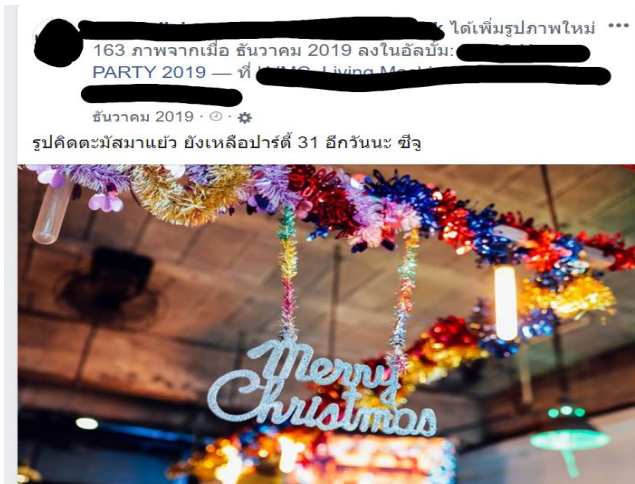

ภาพที่ 1: การจัดกิจกรรมคอนเสิร์ตเพื่อเชิญชวนลูกค้า

(ที่มา : <https://www.facebook.com/warmupcafe1999/>)

จากการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่มีการเพิ่มกฎระเบียบมากขึ้นส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอย่างมาก อย่างไรก็ตาม วิธีการปรับตัวของผู้ประกอบการก็

สามารถทำได้เพียงวิธีการเดียวคือการยอมจำนนต่อกฎหมายและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จึงกล่าวได้ว่า การยอมจำนนต่อกติกาของรัฐและการมีปฏิบัติการภายใต้กฎหมายเป็นกลยุทธ์ (tactic) การดิ้นรนและเอาตัวรอดของผู้ประกอบการ โดยมีเจตจำนง (intention) ในการเอาตัวรอดเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในการปรับตัวของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ภายใต้การทำตามกติกาของรัฐดังกล่าว ผู้ประกอบการได้หาช่องว่างของกฎหมายในการขับเคลื่อนธุรกิจให้สามารถเติบโตและก้าวหน้าได้ จากการเก็บข้อมูลพบว่าวิธีการหนึ่งที่ผู้ประกอบการใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์ให้แก่ทางร้านโดยไม่ผิดกฎหมาย คือ การหาสปอนเซอร์ให้แก่ร้าน ดังเช่นร้านใหญ่จะนำเอาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้อดังมาเป็นสปอนเซอร์ ซึ่งการมีสปอนเซอร์ช่วยลดต้นทุนการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่ทางร้าน ทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้ารับทราบทางอ้อมว่าร้านจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้อไหน ซึ่งจะเป็นทางหนึ่งในการดึงดูดลูกค้าที่ชื่นชอบเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้ออื่นๆ ได้เป็นอย่างดี โดยที่ร้านไม่ต้องลงประชาสัมพันธ์หรือเชิญชวนให้ลูกค้าเข้าร้าน ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมาเป็นวิธีการที่ผิดกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สัมภาษณ์ผู้ประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์) นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์อย่างไม่ตรงไปตรงมา โดยให้ลูกค้ามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และทางร้านจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาตามเทศกาล เช่น การเช็คอินร้านผ่านเฟซบุ๊ก การจัดกิจกรรมตามเทศกาล เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้ จะไม่มีการแสดงให้เห็นตราสัญลักษณ์หรือยี่ห้อของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ภาพที่ 2: การจัดกิจกรรมคริสต์มาสของสถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์ (ที่มา : <https://www.facebook.com/LivingMachineChiangmai/>)

ภาพที่ 3: การจัดกิจกรรมปีใหม่ของสถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์ (ที่มา: <https://www.facebook.com/maainsoicm/>)

การประชาสัมพันธ์ของผู้ประกอบการใช้ช่องทางสื่อสารการตลาดในรูปแบบออนไลน์เป็นหลัก เนื่องจากไม่สามารถขึ้นป้ายประกาศเชิญชวนให้ลูกค้าเข้ามาใช้บริการในร้านได้อย่างตรงไปตรงมา ดังนั้น ช่องทางนี้จึงเป็นช่องทางที่ช่วยให้ลูกค้าเข้าถึงข่าวสารของสถานประกอบการได้เป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์พบว่าช่องทางการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ช่วยให้ลูกค้าเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางร้านได้มากกว่าการติดป้าย ทั้งยังเป็นการลดต้นทุนการประชาสัมพันธ์ไปในตัว จึงกล่าวได้ว่าวิธีการดินรนของผู้ประกอบการนั้นอยู่ภายใต้กรอบกติกาที่รัฐได้กำหนดขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในด้านการดำเนินธุรกิจสถานประกอบการในพื้นที่นิคมานเหมินทร์ผู้ประกอบการต้องเผชิญกับปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้และขัดต่อกฎหมาย จึงทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากออกมาเรียกร้องเพื่อหาทางออกให้กับการดำเนินธุรกิจโดยไม่ขัดต่อข้อกำหนด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในช่วงแรกของการเปลี่ยนกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้ประกอบการจะต้องเผชิญกับสภาวะรายได้ที่ลดลง แต่เมื่อผู้ประกอบการได้ปรับตัว และลูกค้าได้รับทราบถึงข้อกำหนดที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้สถานประกอบการกลับมามีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสถานการณ์การหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวในพื้นที่นิคมานเหมินทร์ ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการสัมภาษณ์สถานประกอบการในพื้นที่นิคมานเหมินทร์พบว่า ผลประกอบการระยะ 3-5 ปีให้หลังนับจากการปรับเปลี่ยนกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบกับร้านมีการจัดทำการตลาดในรูปแบบใหม่ ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีลูกค้าเข้าร้านมากยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่า การดินรนของผู้ประกอบการจำหน่วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการดินรนการทำธุรกิจภายใต้กรอบของกฎหมาย แม้ว่าผู้ประกอบการจะดำเนินการต่อรองกับภาครัฐเพื่อสร้างความยืดหยุ่นด้านเวลาในการเปิด ปิดสถานประกอบการ แต่

การดำเนินธุรกิจที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายมีผลต่อการถูกยึดใบอนุญาตเปิดสถานประกอบการ ดังนั้น การทำการตลาดในรูปแบบต่างๆ และการบริหารจัดการต้นทุนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ประกอบการในการดิ้นรนและเอาตัวรอดเพื่อให้สถานประกอบการสามารถดำเนินธุรกิจได้

การปรับตัวตามกฎหมายของสถานประกอบการรูปแบบร้านอาหารที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่นิมมานเหมินท์มีสถานประกอบการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรูปแบบร้านอาหาร กล่าวคือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่ใช่แอลกอฮอล์เป็นหลัก แต่ดำเนินการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และขอใบอนุญาตจัดจำหน่ายด้วย จากการเก็บข้อมูลร้านอาหารในพื้นที่นิมมานเหมินท์ที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าร้านอาหารกลุ่มนี้ต้องปรับตัวตามกฎหมายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เช่นกัน แต่ปรับตัวน้อยกว่าสถานประกอบการในรูปแบบที่หนึ่ง

จากการเก็บข้อมูลร้านอาหารแห่งหนึ่งในย่านนิมมานเหมินท์ที่เปิดกิจการมามากกว่า 10 ปี พบว่า นับตั้งแต่มีการประกาศใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อ ปีพ.ศ.2551 ทางร้านต้องมีการปรับตัวโดยเฉพาะการปรับตัวเรื่องเวลาและการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทางร้านดังกล่าวจัดจำหน่ายจัดอยู่ในประเภทไวน์เป็นหลัก ฐานลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าที่มีกำลังจ่ายสูง การเข้ามาใช้บริการของลูกค้ามีวัตถุประสงค์สองประการ คือมาใช้บริการเพื่อรับประทานอาหารโดยเฉพาะและมาใช้บริการเพื่อสังสรรค์ ต้มไวน์ ดังนั้น ในแง่การจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางร้านจะต้องมีการปรับตัว ในด้านการปรับตัวเรื่องเวลา พบว่าทางร้านต้องปรับเปลี่ยนเวลาจำหน่ายแอลกอฮอล์จากเดิมที่จำหน่ายถึงเวลา 03.00 น. ลดเหลือ 00.00 น. เพื่อป้องกันไม่ให้กระทำผิดกฎหมาย และร้านต้องปิดในเวลา 00.00 น.

เช่นกัน ดังนั้น ระยะเวลาจำหน่ายที่ลดลง ส่งผลให้รายได้จากการจำหน่ายแอลกอฮอล์ลดลงเช่นกัน ประกอบกับข้อห้ามในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างตรงไปตรงมาทำให้ร้านไม่สามารถประชาสัมพันธ์หรือเชิญชวนให้ลูกค้าเข้ามาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างตรงไปตรงมา ดังนั้น การประชาสัมพันธ์และจุดขายของทางร้านจึงมุ่งเน้นไปที่อาหารแทน โดยเลือกใช้วัตถุดิบที่ดีกว่าเดิม เช่น วัตถุดิบนำเข้า วัตถุดิบที่มีเฉพาะฤดูกาล เป็นต้น ในแง่นี้แสดงให้เห็นว่าการดื่มนเพื่อให้อารมณ์ดีและผ่อนคลายโดยไม่โดนยึดใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นการดื่มนด้วยกลยุทธ์การยอมจำนนและมีพฤติกรรมการที่อยู่ภายใต้กติกาของกฎหมาย

ผลประกอบการของร้านอาหารในระยะเวลา 10 ปี นับจากประกาศใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า ก่อนการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวทางร้านมีผลประกอบการของการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มากกว่าหลังจากประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวเพียงเล็กน้อย ในแง่นี้ ผลกระทบด้านผลประกอบการจากกฎหมายดังกล่าวจึงมีไม่มาก ทั้งนี้ เนื่องจากรายได้หลักของทางร้านมาจากอาหารร้อยละ 80 และมาจากการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพียงร้อยละ 20 อย่างไรก็ตามระยะ 3-5 ปี ให้หลังเป็นช่วงเวลาที่ทางร้านมีผลประกอบการที่ลดลง โดยทางร้านให้ข้อมูลว่าเกิดจากความเข้มงวดของภาครัฐที่มีการตั้งด่านตรวจจับแอลกอฮอล์ในเกือบทุกพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ และการปรับโทษที่รุนแรงขึ้น ทำให้ลูกค้าที่มาทานอาหารที่ร้านสั่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลง ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ฝืดเคือง ส่งผลให้กำลังจ่ายของลูกค้าลดลง ทำให้ทางร้านมีผลประกอบการที่ลดลง

กล่าวได้ว่า สถานประกอบการทั้งสองรูปแบบมีการดื่มนและปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยยะสำคัญ ทั้งความเข้มงวดกวดขันในภาคปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่เพิ่มมากขึ้น และโทษที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัว โดยใช้กลยุทธ์การยอมจำนนเพื่อ

รักษาประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ โดยดำเนินการตามกฎหมาย แต่ใช้ช่องว่างของกฎหมายเป็นพื้นที่ในการสร้างความยืดหยุ่นเพื่อดำเนินธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจโดยยึดตามหลักกฎหมายทุกประการเป็นเรื่องที่ท้าทาย และผู้ประกอบการต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัจจัยอันควบคุมไม่ได้ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องใช้กลยุทธ์อื่นๆ เข้ามาประกอบกับกลยุทธ์การยอมจำนน เพื่อขับเคลื่อนธุรกิจให้สามารถเติบโตได้

4. ประเด็นด้านนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับการปรับตัวโดยใช้กลยุทธ์การรวมตัวในรูปแบบเครือข่ายของผู้ประกอบการในนิมมานเหมินท์

จากการปรับเปลี่ยนเรื่องเวลาในการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องทำความเข้าใจกับลูกค้า อย่างไรก็ตาม ลูกค้าจำนวนมากยังไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ แม้ว่าผู้ประกอบการจะปิดการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเวลา 00.00 น. แต่ลูกค้ามักจะนั่งที่ร้านเกินเวลาดังกล่าว ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ดูเสมือนว่าสถานประกอบการหนึ่งๆ มีเจตนาในการปิดร้านเกินเวลา สถานการณ์นี้เองเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการไม่สามารถควบคุมได้ อย่างเบ็ดเสร็จ ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงรวมตัวกันเพื่อต่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐให้ยืดหยุ่นและพิจารณาความผิดตามเจตนาของผู้ประกอบการมากกว่าพฤติกรรมของลูกค้า

“เชียงใหม่ผมจะบอกว่าทุกกิจการมีขมขื่นหมด บางทีอาจจะมีการควบคุมกันเองด้วย หมายถึงว่าจะคุยกันว่าเราจะต้องปฏิบัติแบบนี้แบบนี้ เราจะกำหนดคุณภาพและไม่เอาเปรียบกัน เขาก็จะบอกกันว่าต้องปฏิบัติตามกฎหมาย” (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานสรรพสามิต จังหวัดเชียงใหม่)

“แรกๆ มีเครือข่ายผู้ประกอบการ แต่ตอนนี้หายไปหมดแล้ว”

(ผู้ประกอบการสถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการสถานบันเทิงได้รวมตัวกันในรูปแบบเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ (สถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์) กล่าวคือ เป็นการรวมตัวกันในรูปแบบคนรู้จักกัน เช่น จบจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน หรือเปิดร้านใกล้กัน เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ประกอบการจะรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเมื่อเกิดสถานะที่ต้องมีการต่อรอง จากการเก็บข้อมูลพบว่า ผู้ประกอบการร้านเหล้าและสถานประกอบการในย่านนิมมานเหมินท์และจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการรวมตัวกัน 2 ครั้งเพื่อยื่นข้อเสนอให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ

ครั้งที่หนึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ซึ่งได้บังคับเวลาจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในครั้งนี้ผู้ประกอบการได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้กลับไปปิดร้านเวลา 02.00 น. เหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการแก้ไขกฎหมายเป็นเรื่องระดับประเทศ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจที่สามารถเปลี่ยนแปลงกติกากฎหมายได้ด้วยตนเอง การเรียกร้องในครั้งนี้จึงไม่ประสบผลสำเร็จ

ครั้งที่สองของการเรียกร้องเกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ลูกค้านั่งดื่มแอลกอฮอล์ในร้านเกินเวลา 00.00น. แต่เนื่องจากผู้ประกอบการไม่มีเจตนาในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินเวลา จึงทำให้ผู้ประกอบการรวมตัวกันอีกครั้งในรูปแบบเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่รัฐยืดหยุ่น และพิจารณาโทษจากเจตนาของผู้ประกอบการมากกว่าพฤติกรรมของลูกค้า จากการเรียกร้องในครั้งนี้ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ประกอบการได้ปรับข้อตกลงร่วมกันอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือไม่ได้มีข้อเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เข้าใจร่วมกันว่าร้านจะจำหน่าย

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เกินเวลา 00.00 น. และทำการปิดไฟเพื่อเป็นการแสดงสัญลักษณ์และแสดงเจตจำนงของทางร้านว่าไม่มีเจตนาในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินเวลา หากลูกค้ายังนั่งอยู่จะถือว่าไม่เป็นความผิดของทางร้าน

ในระยะแรกของการปรับตัว ลูกค้ายังคงนั่งอยู่ในร้านเกินเวลา เนื่องจากลูกค้าบางรายยังไม่ทราบถึงกติกาของกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ส่งผลให้สถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บางรายในพื้นที่นิมมานเหมินท์ถูกตรวจสอบ และดำเนินคดี จากสถานการณ์นี้เองทำให้ผู้ประกอบการได้มีการรวมตัวกันเพื่อชี้แจงแก่เจ้าหน้าที่รัฐในรูปแบบเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ การตกลงดังกล่าวส่งผลให้เจ้าหน้าที่รัฐยอมทำตามเงื่อนไขที่ผู้ประกอบการเสนอดังที่กล่าวไปข้างต้น

นอกจากนี้ เครือข่ายดังกล่าวมีไว้เพื่อเกื้อหนุนกันในเชิงธุรกิจ กล่าวคือ ในกรณีที่มีงานครบรอบของสถานประกอบการแห่งหนึ่งในย่านนิมมานฯ สถานประกอบการอีกแห่งจะเข้ามาแสดงความยินดี มอบช่อดอกไม้ หรือร่วมงานที่สถานประกอบการแห่งนั้นจัดขึ้น (การสัมภาษณ์สถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์) กล่าวได้ว่า เครือข่ายของผู้ประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ย่านนิมมานเหมินท์เป็นเครือข่ายที่รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นเครือข่ายที่มีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ที่มีทั้งความร่วมมือและการแข่งขันกันในเชิงธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม การรวมตัวกันในรูปแบบเครือข่ายดำรงอยู่ได้ไม่นาน กล่าวได้ว่ามีเครือข่ายเฉพาะช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือผู้ประกอบการต้องการเรียกร้องประโยชน์บางอย่างจากรัฐเท่านั้น จากสถานการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายเป็นเครื่องมือของผู้ประกอบการสถานประกอบการย่านนิมมานเหมินท์ที่ใช้ในการต่อรองกับอำนาจรัฐท้องถิ่น เป็นกลยุทธ์ในการดิ้นรนเพื่อให้สถานประกอบการสามารถดำเนินการไปได้อย่างไม่ผิดกติกาของกฎหมาย หรือไม่ขัดต่อการรับรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐ

อภิปรายผลการวิจัย

ในบทความฉบับนี้ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัยใน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทของนิมมานเหมินทร์และการดำรงอยู่ของพื้นที่เศรษฐกิจสู่ประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากผลการวิจัยข้างต้นที่กล่าวถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของพื้นที่นิมมานเหมินทร์เริ่มต้นจากการการเป็นย่านของนักดื่มที่เต็มไปด้วยร้านเหล้าหรือร้านที่จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีร้านค้าเริ่มเติบโตมากขึ้นส่งผลให้นิมมานเหมินทร์ที่เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงเป็นพื้นที่ที่เศรษฐกิจของเชียงใหม่ที่มีการดึงดูดเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจดังกล่าวในเรื่องการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นำมาซึ่งการปฏิบัติการทางกฎหมายผ่านนโยบายและมาตรการการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่อย่างเข้มข้น ในประเด็นนี้ผู้เขียนใช้กรอบคิดว่าด้วยเรื่อง**นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ**มาเป็นกรอบเพื่อเป็นแนวทางในนำเสนอการอภิปรายผลว่าท้ายสุดแล้วในพื้นที่นิมมานเหมินทร์มีลักษณะพิเศษประการใดหรือมีประเด็นที่แตกต่างหรือสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาอย่าง ทั้งนี้เพื่อสร้างคำอธิบายผ่านองค์ความรู้ในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ว่าด้วยกรอบแนวคิดนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐผลจากการวิจัยฉบับนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ กล่าวคือ การดำเนินการด้านการควบคุมการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่นิมมานเหมินทร์ใช้กฎหมายร่วมกันสองฉบับ นั่นคือพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ภายใต้สังกัดกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

เป็นผู้รับผิดชอบพระราชบัญญัตินี้ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 เรื่องมาตรการในควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานประกอบการ ทั้งนี้ยังมีกฎหมายเฉพาะของตนเองประกอบด้วย เช่น กรมสรรพสามิตจะดำเนินการควบคุมสถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกฎหมายสองฉบับข้างต้น และมีกฎหมายเฉพาะที่ดำเนินการเรื่องการขออนุญาต และการเก็บภาษีเพิ่มเติม เป็นต้น ทั้งนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องนโยบายในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของโลก ขององคยุทธ ขจรธรรม (2557) ที่ชี้ให้เห็นนโยบายและมาตรการของรัฐด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศต่างๆ ในการตระหนักถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับโลกนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันอันจะนำไปสู่กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่ม อย่างไรก็ตามในประเด็นเรื่องบริบทของนิมมานเหมินท์และการดำรงอยู่ของพื้นที่เศรษฐกิจข้อสังเกตของผู้เขียนมองว่าเป็นพื้นที่ที่มีการนำนโยบายในระดับประเทศลงมาใช้ปฏิบัติจริงแต่ไม่ได้มีความเข้มข้นมาก เนื่องจากรัฐในระดับประเทศยังคงเห็นว่าพื้นที่ท่องเที่ยวยังคงเป็นแหล่งเม็ดเงินที่ทำให้รัฐได้เงินจากภาษีในกิจกรรมดังกล่าว ฉะนั้นในสถานการณ์นี้งานวิจัยของบทความฉบับนี้จึงทำให้เห็นภาพว่าพื้นที่นิมมานเหมินท์ถึงแม้ว่าอยู่ภายใต้้นโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ยังคงมีอำนาจการต่อรองของกลุ่มผู้ประกอบการในการเจรจาทางกฎหมายที่บังคับให้เกิดการประนีประนอมเพื่อสร้างเม็ดเงินจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีจากชาวไทยและชาวต่างชาติ

นอกจากนี้ผู้เขียนยังอาศัยแนวคิดที่ว่าด้วย แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและแนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ โดยสะท้อนให้เห็นว่าในบริบทของนิมมานเหมินท์เป็นพื้นที่ที่พัฒนามาจากฐานคิดว่าด้วยระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ ในปี

พ.ศ.2520 -2539 รัฐได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 4-7 ซึ่งมีประเด็นสำคัญเรื่องการสนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ ให้กลายเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวระดับประเทศ ทั้งยังสนับสนุนให้กลายเป็นศูนย์กลางต่างๆ ของภาคเหนือ จากสถานการณ์นี้เองส่งผลให้ธุรกิจท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจากการสนับสนุนของรัฐ ทั้งยังมีการเปิดตัวสายการบินเชียงใหม่-ฮ่องกง ในปี พ.ศ.2522 ทำให้สนามบินเชียงใหม่กลายเป็นสนามบินนานาชาติและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวจากประเทศจีนที่เดินทางมาทำธุรกิจที่เชียงใหม่ ประกอบกับมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อกระจายความเจริญ เช่น ถนน สะพานและรถโดยสาร เป็นต้น ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมที่อยู่ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของเทศบาลการดูแลพื้นที่ต่างๆ ของเชียงใหม่ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540) ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้พื้นที่นิมมานเหมินทร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ คอนโดเนียม โรงแรมทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ร้านค้าและสถานบริการต่างๆ เกิดขึ้นจำนวนมากที่เกิดจากคนรุ่นใหม่ เช่น ร้านกาแฟ ผับ บาร์ และสถานบันเทิงที่กระจายตัวอยู่เป็นจำนวนมาก (กฤตชนน จงบริรักษ์, 2560, น: 2750-2762) ความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจดังกล่าวสอดคล้องกับ มาคิน (Makin, 2002) เห็นว่า “โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่มีลักษณะพลวัตในการผลักดันตลาดภายในแต่ละประเทศ ทั้งในด้านสินค้า บริการ และสินทรัพย์ ให้เข้าสู่ตลาดโลก” ทั้งนี้แนวคิดโลกาภิวัตน์นี้และเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ถูกนำไปใช้อธิบายในการส่งเสริมการใช้อำนาจรัฐและในการกลับกันรัฐที่ย่อมถูกแทรกแซงการใช้อำนาจของตนเองในกระแสโลกาภิวัตน์ ฉะนั้นในงานวิจัยฉบับนี้จึงถือว่าแนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์และทุนนิยมเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นโยบายของรัฐในเรื่องการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้การทบทวนวรรณกรรมผ่านกรอบพรมแดนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในทฤษฎีของผู้นิยามมองว่าผลกระทบที่เกิดจากการจำหน่ายเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์ภายใต้การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์มี 2 ประเด็นคือ 1.ผลกระทบในเชิงข้อกฎหมายและนโยบายในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่มีความชัดเจนจนนำไปสู่การข้อปฏิบัติที่ไม่ชัดเจนและก็นำไปสู่ผลกระทบด้านลบต่อบริเวณให้เคียงกับแหล่งจำหน่ายแอลกอฮอล์ 2. ประเด็นเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของร้านค้า ผับ บาร์ในการจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนนำมาสู่ผลกระทบในเชิงสังคม

2. นิมมานเหมินทร์ภายใต้นโยบายและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดที่ว่าด้วย มาตรการควบคุมการโฆษณาและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ แนวคิดนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ กล่าวคือ พื้นที่นิมมานเหมินทร์เป็นพื้นที่เติบโตมาจากสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลให้ถนนนิมมานเหมินทร์สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ แต่อยู่บนฐานการบังคับใช้กฎหมาย อาทิ ประกาศจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ฉบับที่ 22/2558 และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 อย่างไรนั้นถึงแม้ว่าจะอยู่ภายใต้กฎหมายดังกล่าวก็ไม่ได้หมายความว่าในการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้นจะบังคับได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ฉะนั้นจากแนวคิดที่ว่าด้วยด้วยมาตรการควบคุมการโฆษณาและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ แนวคิดนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐในทางปฏิบัติจริงผลการวิจัยในบทความฉบับนี้กล่าวได้ว่าไม่ได้เป็นไปตามหลักกฎหมายในเชิงปฏิบัติอย่างจริงจัง แต่ปรากฏถึงความยืดหยุ่นในการใช้กฎหมายในพื้นที่ ซึ่งในระดับปฏิบัติการภาครัฐได้สร้างความยืดหยุ่นให้แก่ผู้ประกอบการ โดยยืดหยุ่นเรื่องเวลาเปิดปิด สำหรับสถานประกอบการที่มีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ จากวิธีการพิจารณาความผิดโดยอ้างอิงเจตนาของผู้ประกอบการเป็นหลักทำให้มีช่องว่างที่

เอื้อให้เกิดความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจได้ ผลจากความยืดหยุ่นดังกล่าวเป็นการสนับสนุนผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจทางอ้อม ซึ่งส่งผลดีต่อสถานประกอบการและผู้ประกอบการ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 : ศึกษากรณีการบังคับใช้กฎหมาย ของชนกธิดา ศิริวัตร (2560) ซึ่งสะท้อนถึงสภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการบังคับใช้กฎหมายควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลจากการบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมาพบว่า มาตรการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่กำหนดขึ้นมีความไม่ชัดเจน อีกทั้งยังไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ดังจะเห็นได้จากการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ยังคงมีปรากฏตามสื่อต่าง ๆ การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะแอบแฝง การให้ทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางอ้อม

ทั้งนี้ยังข้อมูลวิจัยยังสอดคล้องในส่วนของการบังคับใช้กฎหมาย ดิเรก ควรสมาคม (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการและการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 : กรณีศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้กฎหมาย ขาดความต่อเนื่องจริงจัง และ ทัศนคติค่านิยมของประชาชน ยังไม่ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังมีค่านิยมการดื่มที่สัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีวัฒนธรรมไทย ทำให้เกิดค่านิยมการดื่มและ เกิดนักดื่มหน้าใหม่โดยเฉพาะเด็กเยาวชน (ดิเรก ควรสมาคม, 2560, น.53-76.)

ฉะนั้น จะเห็นได้ผลการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นข้างต้นรวมถึงความสำเร็จและความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแอลกอฮอล์ในทุกมิติซึ่งความสำเร็จและความล้มเหลวนำไปสู่การสร้างการยอมรับหรือปฏิเสธของประชาชนและผู้ประกอบการ

ด้วยเหตุนี้ในงานวิจัยฉบับนี้ก็จะหาข้อแตกต่างคือปรากฏข้อมูลว่ามีการต่อรองและ ประนีประนอมในการใช้กฎหมายระหว่างรัฐและผู้ประกอบการในถนนนิมมานเหมินท์ ทำยสุดนี้ผลการวิจัยจึงต่อยอดองค์ความรู้ดังกล่าวเพื่ออธิบายประเด็นเรื่องนโยบายและ มาตรการของรัฐด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมุมมองที่ครอบคลุมและ หลากหลายมากขึ้นอันอยู่ภายใต้บริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งผู้วิจัยจะทำการศึกษา ในพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. นโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ควรการบังคับใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่และหน่วยงานอย่างจริงจัง และ สม่่าเสมอ กล่าวคือกฎหมายฉบับดังกล่าวควรถูกบังคับใช้อย่างเข้มงวดเพียงแค่ช่วงที่มี เทศกาลหรือวันหยุด แต่ในสภาวะปกติหรือช่วงที่ไม่ใช่เทศกาลการบังคับใช้กฎหมาย การตรวจตรา หรือการดำเนินคดีควรจะเข้มงวด

2. ในเชิงนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านการโฆษณาควรมีการ ดีความให้ชัดเจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมาตรา 32 โดยถูกตีความออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ แบบที่หนึ่งตีความคำว่า “โฆษณา” ว่าหมายถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ ประกอบด้วยการอวดอ้างสรรพคุณ หรือการชักจูงให้ผู้อื่นดื่มตามทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ส่วนแบบที่สอง คือการตีความคำว่า “โฆษณา” ว่าหมายถึงเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ที่ไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงให้ผู้อื่นดื่ม ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม

3. ควรสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการตรากฎหมาย และนโยบายด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

กฤตชนน จงบริรักษ์. (2560). วิวัฒนาการเชิงอัตลักษณ์ในย่านนิมมานเหมินท์.

วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร 10 (3):2750-2762.

จุฑาภรณ์ พฤษภา. (2562). นิมมานเหมินท์ : ถนนสายเศรษฐกิจของเชียงใหม่ จากหมู่บ้านจัดสรรสู่ชุมชนธุรกิจปราบเซียน. (ออนไลน์) สืบค้นจาก

<https://becommon.co/culture/nimmanhaemin-road-history/>.

ธนศวรร เจริญเมือง. (2540). การปกครองเมืองในสังคมไทย: กรณีเชียงใหม่

ศตวรรษ. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

ถนนนิมมานเหมินท์ กว่าจะเป็นอย่างนี้ และวันหน้า. (2560). (ออนไลน์) สืบค้นจาก

<http://compasscm.com/viewissue.php?id=28&lang=th&issue=115>

ปฐวี โชติอนันต์. (2558). รัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:

กรณีศึกษาย่านนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ 4(1) หน้า 95-120.

ดิเรก ควรสมาคม. (2560). “มาตรการและการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 : กรณีศึกษาในอำเภอเมืองเชียงใหม่”.

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 2560): 53-76.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.). (2560). กฎหมายเกี่ยวกับสุรา. (ออนไลน์) สืบค้นจาก

<http://cas.or.th/information/law-and-regulation>

อนันท์ญา ชันขาว. (2560). เชียงใหม่: 'เส้นทางสายโพธิ์' กับข้อเสนอโมเดลย่าน

วัฒนธรรม-เศรษฐกิจแห่งใหม่. (ออนไลน์) สืบค้นจาก

<https://prachatai.com/journal/2018/11/79446>

สัมภาษณ์สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงใหม่

สัมภาษณ์สำนักงานสรรพสามิต จังหวัดเชียงใหม่

สัมภาษณ์สถานประกอบการแห่งหนึ่งย่านนิมมานเหมินท์

Translated Thai References

- Center of Alcohol Studies (CAS). **Alcoholic beverage law**. (Online),
Retrieved on <http://cas.or.th/information/law-and-regulation>.
- Charoenmuang, T. (1997). **Governing the City in Thai Society: The Case of the Seven century of Chiang Mai**. Chiang Maingmuang press.
- Chotearnun, P. (2016). State Business Civil Society and local government: The Case of Nimmanahaeminda area Chiang Mai. **Journal of Political Science and law Kalasin Rajabhat University** 4(1) p.95-120.
- Nimmanahaeminda Road More than today and tomorrow. (2017).
(Online), Retrieved on
<http://compasscm.com/viewissue.php?id=28&lang=th&issue=115>
- Jongboriruk, K. (2018). Identity evolution in the Nimmanahaeminda area. **Journal of Veridian E-Journal Silpakorn University** 10(3) p. 2750-2762.
- Kounsamakhom, D. (2008). Measures and enforcement of the Alcoholic Beverage Control Act 2008: A case study in Mueang Chiang Mai District ". **Journal of Law Naresuan University**. 6(1), p.53-76.
- Nimmanahaeminda Road More than today and tomorrow. (2017).
(Online), Retrieved on
<http://compasscm.com/viewissue.php?id=28&lang=th&issue=115>

Purksapha, J. (2019). Nimmanahaeminda : Economic road of Chiang Mai
From the housing village to the business community. (Online)
Retrieved on
<https://becommon.co/culture/nimmanhaemin-road-history/>.
Excise Office of Chiang Mai in November 7, 2019. [Interview]
Office of Tourism and Sports Chiang Mai Province in November 7, 2019.
[Interview]
An establishment of Nimmanahaeminda Road in November 25, 2019.
[Interview]